

شاخص‌های شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی

فربیا حیدری^۱، کریم نادری مهدی^{۲*}، احمد یعقوبی فرانی^۳، علیقلی حیدری^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۸/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱/۲۹

چکیده

این تحقیق با هدف شناسایی شاخص‌های ارزیابی عملکرد تعاونی‌های کشاورزی و نهایتاً ارتقای کمی و کیفی این تشکلهای و شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی انجام شد. روش تحقیق با توجه به هدف و سؤالات تحقیق، کاربردی و از نوع تحقیقات کیفی می‌باشد که در دو مرحله انجام شده است. در مرحله اول، به صورت کتابخانه‌ای تحقیقات و منابع مختلف بررسی و شاخص‌های اولیه مرسوم در ارزیابی استخراج گردید و در مرحله دوم از تکنیک دلفی برای تدوین و وزندهی به شاخص‌ها استفاده شد. نمونه‌گیری به صورت کاملاً هدفمند و از نوع گلوله برفی بوده به طوری که ۲۶ نفر کارشناس مرتبط و آشنا با تعاونی‌ها انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. نتایج این تحقیق نشان داد که مهم‌ترین شاخص‌ها برای شناسایی موفقیت تعاونی‌ها را می‌توان در شش بعد اقتصادی، اجتماعی، حقوقی، مدیریتی، فردی و آموزشی تقسیم بندی کرد. مهم‌ترین شاخص‌های شناسایی شده عبارت‌اند از: اشتغال زایی، سودآوری، سطح تحصیلات مدیران و اعضا، تخصص مدیران و اعضا، تداوم فعالیت شرکت تعاونی و میزان مشارکت و رضایت اعضا. نتایج وزندهی صاحب‌نظران و کارشناسان نشان داد سودآوری با مقدار ۸۹/۳۰ درصد، اشتغال‌زایی ۸۳/۰۸ درصد، سطح تحصیلات مدیران و اعضا ۸۶/۲۰ درصد، میزان مشارکت اعضا ۷۳/۳۵ درصد و میزان رضایت اعضا با مقدار ۷۸/۲۷ درصد به ترتیب بیشترین ضریب اهمیت یا وزن را به خود اختصاص داده‌اند

واژه‌های کلیدی: تعاونی کشاورزی، روش دلفی، ارزیابی عملکرد، شاخص‌های موفقیت تعاونی‌ها

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

۲. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

E-mail: knadery@yahoo.com

* نویسنده مسئول

۳. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

۴. استادیار ترویج و آموزش کشاورزی، وزارت تعاون، کار و اجتماعی

مقدمه

تعاونی‌ها یکی از اصلی‌ترین جنبه‌های مادی و اقتصادی جوامع نوین هستند که با جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی هر جامعه پیوند مستقیم دارند (هزار جریبی، ۱۳۸۶). براساس برخی از مطالعات صورت گرفته، بخش تعاونی می‌تواند ۳۰ درصد از محصول ناخالص داخلی کشور را هدف قرار دهد (اتاق تعاون مرکزی ایران، ۱۳۹۱). یکی از گرایش‌هایی که تعاونی‌ها در آن فعالیت می‌کنند و می‌توانند این‌هدف را میسر سازند، تعاونی‌های کشاورزی از نوع تعاونی تولیدی می‌باشند. رحیمی و ابراهیمی (۱۳۹۰) در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده‌اند که تعاونی‌های تولید کشاورزی در ایران به دلایل مختلفی همچون کمبود اعتبار، بحران مالی، سرمایه‌گذاری ناکافی، ناآگاهی کشاورزان، فقدان متخصصان واجد شرایط، پایین بودن کیفیت ماشین‌آلات و ابزار آلات و عدم اطلاع‌رسانی، شرایط مساعد و متعادل ندارند. تعاونی‌های تولیدی با سهمی معادل ۴۷ درصد از کل تعاونی‌ها، نزدیک به ۴۰ درصد از کل اشتغال ایجاد شده در بخش تعاون را به خود اختصاص داده‌اند که این امر مبین اهمیت و نقش مهم این تعاونی‌ها در ایجاد اشتغال است. در ایران، از مجموع ۱۷۵ هزار اتحادیه و تعاونی به ثبت رسیده ۶۶ هزار و ۶۱۶ تشکیل تعاونی با فعالیت در ۳۴ گرایش تولیدی، سهمی معادل ۹۴/۴۶ درصد از کل تعاونی‌های کشور را به خود اختصاص داده‌اند. تعاونی‌های تولیدی از نظر تنوع فعالیت در شش گروه اصلی و کشاورزی، صنعت، معدن، فرش دستباف، عمران و پیمانکاری و تأمین نیاز تولیدکنندگان فعالیت می‌کنند. سهم بخش کشاورزی از این تعداد، ۴۶ درصد می‌باشد که معادل ۳۷ هزار و ۳۲۰ اتحادیه و تعاونی است (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۱).

محدودیت‌های متنوع و متعددی در راستای توسعه و موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی وجود دارد، ولی این دسته از شرکت‌ها بایستی توانمندی‌های لازم را در ابعاد مختلف سازمانی تقویت نمایند تا بتوانند در اجرای نقش‌هایی که از آنان انتظار می‌رود از اثربخشی لازم برخوردار گردند. متأسفانه تجربه چند ساله تعاونی‌های تولید کشاورزی حاکی از اختلاف در

موفقیت نسبی آن‌ها در نیل به اهداف تعاونی‌ها و موفقیت این شرکت هاست (شجری و همکاران، ۱۳۸۷).

گردآوری شاخص‌های سنجش عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی و شناسایی نقاط ضعف، قوت و موفقیت آن‌ها در تخصیص بهینه امکانات و مقایسه آنها با یکدیگر اهمیت ویژه‌ای دارد و از این راه می‌توان با شناسایی عوامل مؤثر بر کارایی این نوع از تعاونی‌ها، نسبت به انتقال و ترویج یافته‌ها از تعاونی‌های موفق به دیگر واحدهای تعاونی اقدام نمود. اما سازمان‌دهی نامعقول، عدم حمایت‌های قانونی از بخش تعاونی (سعدی و همکاران، ۱۳۸۶) و فقدان یک سیستم نظارتی و ارزشیابی کارآمد و جامع در وزارت تعاون باعث شده‌است تسهیلات مربوط در مسیرهای غیرمولد به کار گرفته شود. همچنین توسعه تعاونی‌ها و جذب سرمایه‌های دولتی به تنهایی موجب توسعه اقتصادی نمی‌شود بلکه این امر در گروی شناسایی و تشویق تعاونی‌های موفق به تعاونی‌های دیگر به منظور بازگشت به عرصه رقابت است (کریمی و آگهی، ۱۳۹۱).

امروزه همه سازمان‌های دولتی و خصوصی برای توسعه، رشد و پایداری در عرصه رقابت به نوعی سیستم ارزیابی عملکرد نیاز دارند که در قالب آن بتوانند کارایی و اثربخشی برنامه‌های سازمان، فرایند و منابع انسانی خود را مورد سنجش قرار دهند ولی در حال حاضر در کشور تنها چهار شاخص کلی و مبهم اجتماعی (تکیه بر اصول تعاون و تعامل با مدیران)، اقتصادی (بهره‌گیری بهینه از سرمایه شرکت، استاندارد بودن تولیدات و دارا بودن تراز اقتصادی)، حقوقی (رعایت مقررات تعاونی) و مدیریتی (مشتری‌مداری و حرکت در راستای توسعه) برای ارزیابی عملکرد تعاونی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد (وزارت تعاون، ۱۳۹۱) که این شاخص‌ها برای شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی کافی نبوده و باید شاخص‌های کامل‌تر را تدوین کرد.

شاخص‌های تدوین شده باید دارای ویژگی D-SMART باشند؛ یعنی، داده‌ها و اطلاعات لازم مربوط به هر شاخص وجود داشته باشد^۱؛ مخصوص، معین و مشخص باشد^۲؛ شاخص‌ها

1 . Data Base
2 . Specific

جامع و مانع، شفاف و ساده، واضح و صریح باشد به طوری که برداشت یکسان از مفاهیم ایجاد کند؛ قابل اندازه گیری باشد^۱ و سنجش آن به سادگی مقدور باشد؛ در دسترس باشد^۲؛ واقع گرایانه باشد^۳، یعنی با فعالیت‌ها و مأموریت‌ها و راهبردهای واقعی سازمان و با حوزه های حساس و کلیدی عملکرد سازمان مرتبط باشد؛ و چارچوب و محور زمانی مورد ارزیابی معین داشته باشد^۴. بنابراین، ارائه روشی که بتواند رتبه بندی و در نتیجه تصمیم گیری و انتخاب را با توجه به معیارهای مختلف تسهیل نماید و از قابلیت اطمینان بالایی برخوردار باشد، حائز اهمیت است. رتبه بندی اجازه می‌دهد تا عملکرد یک تعاونی با عملکرد تعاونی‌های دیگر مورد مقایسه و قضاوت قرار گیرد (Liebrand, 2007). وجود مسائلی مانند عدم شناسایی دقیق تعاونی‌های موفق کشاورزی و تمیز آن‌ها از تعاونی‌های ناموفق برای مدیریت بهتر تعاونی‌ها و نبود سیستم ارزیابی قاطع و نظام مند کارکردهای تعاونی‌ها به دلیل فقدان شاخص‌های جامع و همه‌جانبه نگر نشان‌دهنده اهمیت پرداختن به موضوع تحلیل شاخص‌های شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی به عنوان یکی از راه‌حل‌های مهم این مشکلات است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

موسایی و علی احمدی (۱۳۸۷) در بررسی خود در زمینه موفقیت تعاونی‌ها، نبود انسجام درونی تعاونی، ضعف مشارکت اجتماعی اعضای تعاونی، عدم همکاری سازمان‌های ذیربط و ضعف نگرش‌های تعاونی اعضا را از جمله مهم‌ترین عوامل برشمرده‌اند.

نکوئی نائینی و همکاران (۱۳۸۸) موفقیت تعاونی‌ها را در گرو سه دسته عوامل درون‌سازمانی (نیروی انسانی، مسائل مالی و مدیریت)، برون‌سازمانی (عواملی که در خارج از فضای درون سازمانی بر چگونگی روند فعالیت‌ها تأثیر می‌گذارند) و ساختاری (قوانین و مقررات درون‌سازمانی و برون‌سازمانی) می‌دانند.

- 1 . Measurable
- 2 . Achievable
- 3 . Realestic
- 4 . Time Frame

حضرتی و همکارانش (۱۳۸۹) در بررسی شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی، شاخص‌های وجود مشارکت و همفکری بین اعضای تعاونی، برخورداری از تسهیلات دولتی جهت گسترش تجهیزات و فعالیت‌های کشاورزی، تولید اشتراکی و کاهش هزینه‌های تولید، جذب و پس انداز سرمایه‌های اندک کشاورزان به عنوان پشتوانه مالی شرکت، برگزاری جلسات مجمع عمومی و انتخابات درون سازمانی، آموزش اعضا در زمینه ساختار و قوانین تعاونی، نگرش مثبت اعضا نسبت به نوآوری در تولید، نزدیکی به شهر و سهولت مراجعه به ادارات مربوطه، بهره‌گیری از تجارب و مشاوره مدیران واحدهای مشابه را مورد سنجش قرار داده‌اند.

امینی و همکاران (۱۳۸۷) شاخص‌های میزان شناخت اعضا از اصول تعاون، میزان مشارکت اعضا در امور شرکت‌ها، میزان تخصص هیئت‌های مدیره و مدیران عامل و میزان برخورداری اعضا از آموزش را از مهم‌ترین مؤلفه‌های درون سازمانی در موفقیت تعاونی‌های مرغداران بیان کرده‌اند.

در بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های شیلات، مرادی و علی بیگی (۱۳۸۹) تأمین بچه ماهی و خوراک و داروی ماهی، بیمه کردن اعضا، اعطای تسهیلات به اعضا، مشارکت دادن اعضا در تصمیم‌گیری‌های شرکت، فروش و عرضه ماهی، افزایش درآمد اعضا، میزان اشتغال‌زایی، ارائه مشاوره‌های تخصصی و دامپزشکی به اعضا، برگزاری کلاس‌ها و جلسات، افزایش تولید، رفع نیازهای اعضا، جذب مشتری و بازاریابی را مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی موفقیت عنوان کرده‌اند.

از مطالعات خارجی نیز می‌توان به مطالعه چینیدا و همکارانش (Chibanda et al., 2009) اشاره کرد که در تحقیق خود بر عوامل نهادی (کاهش حجم سهام، تکیه بر بودجه دولت، سطح پایین سرمایه‌گذاری) و نظارتی مؤثر بر عملکرد تعاونی‌های کشاورزی خرده پا تأکید داشته‌اند. نیارو و کامو (Nyoro and Komo, 2005) مهم‌ترین شاخص‌های موفقیت تعاونی‌ها در کنیا را شاخص‌های نرخ پرداخت، اطلاعات به موقع و مناسب، تولید با کیفیت بالا و خروجی بالا

عنوان کرده‌اند. کارر و همکارانش (Carr et al., 2009) از مهم‌ترین ویژگی‌های سازمانی تعاونی‌های موفق داشتن مدیران باتجربه، داشتن چشم انداز ۱ تا ۵ ساله و ثبات مالی را برشمرده‌اند. رودریگوز و کلج (Rodríguez, J., College, A. (2010)) مهم‌ترین عوامل موفقیت تعاونی‌های کشاورزی کلمبیا را دسترسی به زمین، دسترسی به اعتبار، دسترسی به تکنولوژی و خدمات فنی، دسترسی به بازار و قابلیت‌های مدیریتی و عمل جمعی عنوان کرده‌اند.

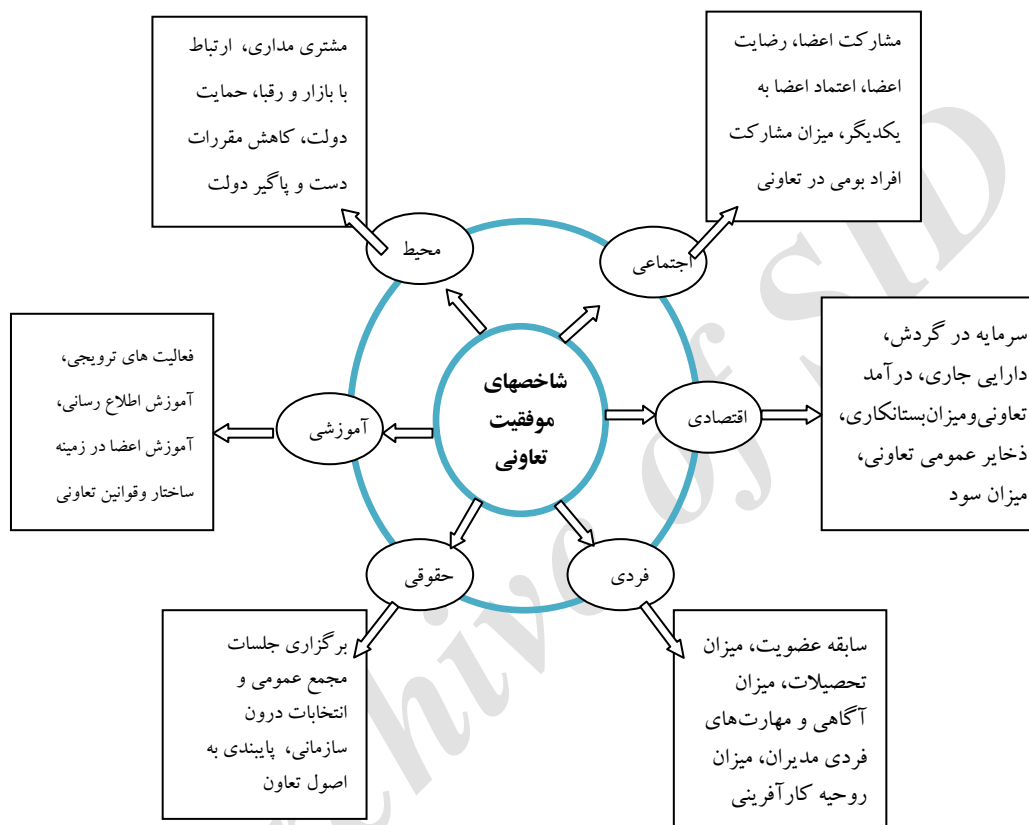
مارکس و لینک (Marxt & Link, 2002) عوامل موفقیت برای شرکت‌های تعاونی را در عوامل ساختاری (قوانین و مسئولیت‌ها، تجربه و مهارت‌های اجتماعی، کنترل مؤثر)، عوامل فرهنگی (تعهد به همکاری، اعتماد، صراحت و صداقت، اعتماد به نفس، انتقال اطلاعات از مدیریت، ایجاد اعتماد، ارتباطات، ایجاد روحیه گروهی) و عوامل ریسک‌آمیز (آمادگی برای خطر و به اشتراک گذاری اطلاعات، تجزیه و تحلیل ریسک، منافع متقابل و وابستگی متقابل) طبقه بندی کرده‌اند.

ازدمیر (Ozdemir, 2005) در بررسی تعاونی‌های کشاورزی موفق در ترکیه نتیجه گرفت که در این تعاونی‌ها نقش مشارکت اعضا برجسته تر بوده و روابط آن‌ها با ارگان‌های دولتی، آگاهی از اصول تعاون، و فراوانی بازدیدکننده بیشتر از تعاونی‌های کشاورزی دیگر می باشد.

گارنسگا و همکارانش (Garnevska et al., 2011) بیان کرده اند یک محیط پایدار حقوقی، مدیر و رهبر تعیین شده، حمایت‌های مالی و فنی دولت از تعاونی‌ها، درک کشاورز و مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های تعاونی و حمایت خارجی مناسب از سازمان‌های غیر دولتی حرفه‌ای از عوامل کلیدی در موفقیت تعاونی‌های کشاورزان در شمال غرب چین است.

پوگی و پولنک (Poggie & Pollnac, 1988) عوامل مؤثر بر موفقیت و شکست تعاونی‌های ماهیگیران در اکوادور را پرداخت حقوق و دستمزد مدیران، سفارشات اعضا، میزان تحصیلات مدیر، دریافت کمک‌های دولتی، تعهدات اعضا، شرکت همه اعضا در جلسات، روابط خوب میان اعضا، تجربه مدیر، میزان پس انداز تعاونی، و آموزش اعضا برای کار با یکدیگر عنوان کرده‌اند.

با توجه به اینکه یک مدل جامع ارزیابی عملکرد در تعاونی‌ها وجود ندارد، مدل مفهومی تحقیق، که حاصل تلفیق مدل‌های ارزیابی عملکرد کارت امتیازی متوازن و چارچوب مدوری و استیپل می‌باشد، به شرح شکل زیر است:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر، کاربردی^۱ و در قالب پارادیم کیفی مبتنی بر روش دلفی برای تدوین شاخص‌هاست. شاخص‌ها معیارهایی هستند که ویژگی‌های یک پدیده (که در این پژوهش عملکرد تعاونی‌ها هستند) را قابل سنجش و ارزیابی می‌کنند (اسدی و نادری مهدی، ۱۳۸۸)؛ به

1. Applied Research

عبارت دیگر، شاخص به نوعی متغیر همسان‌سازی شده و قابل قضاوت در تعاونی هاست. در این پژوهش نمونه‌گیری به صورت غیر تصادفی و کاملاً هدفمند و از نوع گلوله برفی^۱ (Flick, 2007) بوده به طوری که ۲۶ نفر کارشناس ادارات تعاونی، جهاد کشاورزی و بانک‌های عامل اعطای تسهیلات به تعاونی‌ها، که آشنایی زیادی با فعالیت تعاونی‌ها و به خصوص تعاونی‌های کشاورزی داشتند، انتخاب و مصاحبه شدند.

در مرحله اول این مطالعه، به شکل اسنادی و کتابخانه‌ای، اقدام به گردآوری و شناسایی شاخص‌ها و ابعاد موفقیت شرکت‌ها و تعاونی‌ها در گزارش‌ها، کتب، تحقیقات و مقالات مرتبط خارجی، داخلی و همچنین در قوانین و برنامه‌های کشور شد و فهرست اولیه متغیرها و شاخص‌ها تدوین گردید. در مرحله بعد، با علم بر این موضوع که در دستیابی به هدف اصلی این مطالعه کسب اطلاعات دقیق و طراحی مدل‌های ریاضی و آماری معتبر با محدودیت‌های جدی مواجه خواهد بود، از روش دلفی (محاسبه دو شاخص اجماع و اهمیت) برای تکمیل شاخص‌ها و شناسایی شاخص‌های جدید از نظر صاحب‌نظران استفاده شد به طوری که روش دلفی مورد استفاده در این تحقیق بر اساس طبقه‌بندی متداول (Woudenberg, 1991)^۲، از نوع کلاسیک یا سنتی و براساس طبقه بندی اشتروس و زیگلر^۳ (Strauss & Zeigler, 1997) از نوع عددی است. مهم ترین دلیل این انتخاب را می‌توان در ماهیت توافق‌محور این روش و به عبارتی ایجاد اجماع و توافق بین صاحب‌نظران و کارشناسان (شعبانعلی فمی و همکاران، ۱۳۸۸) در طراحی شاخص شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی دانست. به طور کلی، فرایند اجرای ابزارمند (با پرسش‌نامه طراحی شده) روش دلفی در این مطالعه به شرح زیر است:

۱. شرکت کنندگان در این مطالعه انتخاب گردیدند و از آنان خواسته شد در پاسخ به مجموعه‌ای از سؤالات پرسش‌نامه، که برآمده از مرحله اول مطالعه (مطالعات کتابخانه ای و مصاحبه باز) بوده است، شاخص‌ها و پیشنهادهای خود را ارائه کنند.

1. Snow-Ball Sampling

۲. انواع دلفی از نظر وی عبارت است از: کلاسیک، سیاسی و تصمیم‌گیری

۳. نوع دلفی از نظر آن‌ها عبارت است از: عددی، سیاست‌گذاری، تاریخی

۲. پس از تحلیل اولیه پاسخ‌ها، هر پاسخگو، بازخورد دوره اول جواب‌های همه پاسخگویان را دریافت می‌کند و دور دوم پاسخگویی جهت دستیابی به میزان اجماع و اهمیت ابعاد و خرده ابعاد شاخص‌ها انجام شد.

۳. همچون مرحله قبل، بار دیگر بازخورد نتایج برای مشخص ساختن میزان اهمیت و همچنین اولویت بندی شاخص‌ها، به شرکت کنندگان ارسال و بازتحلیل شد. سرانجام براساس نتایج این پرسش‌نامه‌ها و براساس فرایند منطقی شاخص‌سازی، به طراحی و تدوین شاخص‌ها پرداخته شد.

این مطالعه در جهت تحلیل و دستیابی به شاخص‌های شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی معتبر در دو سطح (ابعاد و خرده ابعاد) با استفاده از فرایند چندمرحله‌ای تکنیک دلفی، به محاسبه دو شاخص (اجماع و اهمیت) پرداخته است.

نحوه محاسبه شاخص اجماع

این شاخص نشان می‌دهد که خبرگان و صاحب‌نظران این مطالعه تا چه حد نسبت به خرده‌ابعاد و معرف‌های بیان شده، اجماع نظر و توافق دارند (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۹۱). گفتنی است که ابعاد ۶ گانه شاخص‌ها براساس نظرات و پیشنهادات پاسخگویان انتخاب شده است، اما برای به اجماع رسیدن در باب خرده ابعاد، چهار گزینه زیر طراحی شد:

الف) کاملاً موافقم، ب) تا حدی موافقم، ج) تا حدی مخالفم، د) کاملاً مخالفم.

پس از گردآوری داده‌ها در این مرحله، شاخص اجماع به شکل زیر محاسبه شد:

تعداد پاسخ‌ها به گزینه الف $\times (۲)$ + تعداد پاسخ‌ها به گزینه ب $\times (۱)$ + تعداد پاسخ‌ها به گزینه ج $\times (-۱)$ + تعداد پاسخ‌ها به گزینه د $\times (-۲)$

تعداد کل پاسخ‌ها

هرچه شاخص اجماع به صفر نزدیک‌تر باشد نشان دهنده تفاوت آرای کارشناسان مورد نظر در باب خرده ابعاد انتخابی برای سنجش بعد مورد مطالعه است و هر چه مقدار شاخص اجماع از صفر دورتر باشد مبین توافق بر سر موضوع مد نظر می‌باشد (همان). در این مطالعه،

مقدار شاخص اجماع بر برداری از $۲ +$ تا $۲ -$ نشان داده شده است تا میزان اجماع کارشناسان کاملاً مشخص شود.

نحوه محاسبه شاخص اهمیت

این شاخص نشان دهنده میزان اهمیتی است که کارشناسان برای هریک از خرده ابعاد شاخص های مورد نظر قائل بوده اند. در این مرحله، از میزان اهمیت خرده ابعاد برآمده از آن با پنج گزینه «خیلی زیاد، زیاد، تاحدودی، کم و خیلی کم» نظرخواهی شد که هریک از پاسخگویان می توانستند یکی از گزینه ها را انتخاب کنند. شاخص اهمیت نیز به صورت زیر محاسبه شد:

تعداد پاسخ ها به گزینه خیلی زیاد $۱۰۰ \times$ + تعداد پاسخ ها به گزینه زیاد $۸۰ \times$ + تعداد پاسخ ها به گزینه تا حدودی $۶۰ \times$ + تعداد پاسخ ها به گزینه کم $۴۰ \times$ + تعداد پاسخ ها به گزینه خیلی کم $۲۰ \times$

تعداد کل پاسخ ها

در همین راستا، هرچه «شاخص اهمیت» هریک از خرده ابعاد به ۱۰۰ نزدیک تر باشد مبین اهمیت بیشتر این موضوعات و هرچه نمره شاخص گرایش به صفر داشته باشد نشان دهنده اهمیت کمتر موضوعات مورد نظر نزد کارشناسان است.

نحوه محاسبه وزن یا ضریب اهمیت

این شاخص برای اولویت بندی هرکدام از سطوح شاخص های در نظر گرفته شده در سومین مرحله استفاده شد. در این مرحله پس از تجزیه و تحلیل مراحل پیشین، از کارشناسان شرکت کننده در این مطالعه درباره میزان اهمیت مفاهیم مورد اجماع و دارای اهمیت نظرخواهی شد و آن ها پاسخ های خود را با انتخاب یک عدد از ۰ تا ۱۰۰ بیان کردند. بعد از جمع آوری داده ها، میانگین هر یک از وزن های داده شده به خرده ابعاد با استفاده از نرم افزار SPSS مشخص و به عنوان وزن آن شاخص عنوان شد. هرچه «ضریب اهمیت یا وزن» هریک از خرده ابعاد به ۱۰۰ نزدیک تر باشد مبین اولویت بیشتر این خرده بعد و هرچه نمره شاخص به صفر گرایش داشته باشد

نشان‌دهنده اولویت کمتر خرده‌بعد مورد نظر نزد کارشناسان است.

بحث و تحلیل

در این بخش با توجه به فراوانی تعداد پاسخ‌ها در تمامی ۳ مرحله دلفی و الزام اختصار، فقط به ارائه نتایج مرحله پایانی بسنده می‌شود. در فرایند شاخص‌سازی برای شناسایی و معرفی تعاونی‌های موفق کشاورزی با تأکید بر روش دلفی و استفاده از نظرات کارشناسان، ابعاد مختلف این مفهوم در قالب شش بعد اقتصادی، اجتماعی، مدیریتی، حقوقی، فردی و آموزشی ارائه شده است. این بخش با استفاده از تحلیل و محاسبه شاخص‌های اجماع و اهمیت و اولویت، به نتایج به دست آمده از این پژوهش اختصاص دارد. نکته قابل توجه در نتایج محاسبات شاخص‌های مورد مطالعه، دستیابی به اجماع و توافق بر سر ابعاد در نظر گرفته شده بوده است؛ هرچند در محاسبه شاخص اجماع، نتایج نسبی تقریباً یکسان و برابری به دست آمد ولی بعد اجتماعی با اختلاف ناچیزی به نسبت دیگر ابعاد، در اولویت بندی شاخص‌های مذکور رتبه اول را به خود اختصاص داد.

جدول ۱. شاخص اجماع و ضریب اهمیت ابعاد مختلف شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی

نوع ابعاد	شاخص اجماع	شاخص اهمیت
اقتصادی	۱/۴	۷۱/۹۹
اجتماعی	۱/۶	۷۰/۵۴
مدیریتی	۱/۵	۶۷/۴۸
حقوقی	۱/۵	۶۷/۳۳
آموزشی	۱/۵	۶۹/۹۰
فردی	۱/۳	۶۳/۵۱

منبع: یافته‌های تحقیق

در ادامه، به تحلیل و تبیین هرکدام از ابعاد ۶ گانه شاخص‌ها به انضمام تفکیک‌های برآمده از اطلاعات پرسش‌نامه می‌پردازیم.

بعد اقتصادی

یکی از مهم‌ترین ابعاد ارزیابی تعاونی‌های موفق کشاورزی، شاخص‌های اقتصادی می‌باشد که موفقیت بیشتر شرکت‌ها به این شاخص بستگی نسبی زیادی دارد. طبق جدول ۲، مهم‌ترین شاخص‌های اقتصاد عبارت‌اند از: میزان سود شرکت، میزان اشتغال‌زایی، میزان سرمایه کنونی شرکت و میزان آورده اعضا در بدو تأسیس (میزان سرمایه‌گذاری اولیه). نتایج به دست آمده با نتایج مطالعات امینی و همکاران (۱۳۸۷)، چیندا (۲۰۰۹) و کار و همکاران (۲۰۰۷) مطابقت دارد. همچنین مشاهده می‌شود که شاخص‌های میزان وام دریافتی و میزان ذخیره پولی تعاونی‌ها در رتبه‌های پایینی قرار گرفته‌اند. این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش نکوئی نائینی و همکاران (۱۳۸۸)، رودریگوئز و کلج (۲۰۱۱) و پوگی و پولنک (۱۹۸۸) مغایرت دارد چون آن‌ها این موارد را از مهم‌ترین شاخص‌های موفقیت تعاونی‌ها برشمرده‌اند.

جدول ۲. شاخص‌های اجماع و اهمیت و وزن بعد اقتصادی شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی

شاخص‌های اقتصادی	شاخص اجماع	شاخص اهمیت	وزن یا ضریب اهمیت
میزان سود شرکت در یک‌سال	۱/۷	۸۷/۴۶	۸۹/۳۰
تعداد اشتغال مستقیم ایجاد شده توسط شرکت تعاونی	۱/۸	۸۶/۱۵	۸۳/۰۸
میزان سرمایه کنونی (دارایی‌ها) شرکت تعاونی	۱/۶	۷۱/۵۳	۷۷/۰۵
میزان آورده اعضا در بدو تأسیس	۱/۵	۷۷/۶۹	۷۶/۴۶
میزان بودجه سالانه پیش‌بینی شده	۱/۷	۷۷/۶۹	۷۵/۶۰
میزان سرمایه اولیه شرکت تعاونی	۱/۴	۷۳/۲۰	۷۱/۹۲
میزان تسهیلات دریافتی از بانک در بدو تأسیس	۱/۵	۷۰/۷۶	۶۵/۳۸
میزان متوسط اعطای تسهیلات به اعضا در سال	۱/۲	۵۳/۰۷	۶۴/۱۲
متوسط حقوق مدیرعامل طی ۴ سال اخیر	۱/۲	۵۴/۶۱	۶۲/۱۱
تعداد سهام خریداری شده توسط اعضا در بدو تأسیس	۱/۳	۶۳/۰۷	۶۰/۴۲
مقدار تسهیلات (وام دریافت شده) استفاده شده در ۴ سال اخیر	۱/۴	۵۰/۷۶	۵۷/۳۹
میزان بستن‌کاری شرکت یا ذخیره پولی	۱/۵	۶۹/۲۳	۵۴/۷۶

منبع: یافته‌های تحقیق

بعد اجتماعی

طبق جدول ۳، از مهم‌ترین شاخص‌های اجتماعی ارزیابی تعاونی‌های کشاورزی می‌توان به ارتباط شرکت‌های تعاونی با یکدیگر و ارتباط آن‌ها با سازمان‌های اجرایی و اداری طی ۳ سال اخیر اشاره کرد. هر چه ارتباط بین تعاونی‌ها با یکدیگر بیشتر باشد، آن‌ها می‌توانند از تجربیات هم بهره‌مناسب‌تری ببرند و در راه قدم مناسبی بردارند. این نتایج یافته‌های مطالعات حضرتی و همکارانش (۱۳۸۹)، ازدمیر (۲۰۰۵) و موسایی و احمدی (۱۳۸۷)، که مهم‌ترین عامل موفقیت تعاونی‌ها را ارتباط با ارگان‌ها و سازمان‌های ذیربط و مدیران واحدهای مشابه بیان نموده‌اند تأیید می‌نماید.

جدول ۳. شاخص‌های اجماع و اهمیت و وزن بعد اجتماعی شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی

شاخص‌های اجتماعی	شاخص اجماع	شاخص اهمیت	وزن یا ضریب اهمیت
تعداد ارتباط سالانه شرکت تعاونی با تعاونی‌های دیگر	۱/۸	۷۲/۳۰	۷۰/۸۳
تعداد ارتباط سالانه شرکت تعاونی با سازمان‌های اداری و اجرایی	۱/۶	۷۳/۰۷	۶۸/۶۰
تعداد ارتباط سالانه شرکت تعاونی با اتحادیه مربوط	۱/۶	۷۲/۳۰	۶۸/۴۰
تعداد کارکنان تحت پوشش بیمه شرکت تعاونی	۱/۴	۶۴/۶۱	۶۷/۳۳

منبع: یافته‌های تحقیق

بعد مدیریتی

با توجه به جدول ۴، مهم‌ترین شاخص‌های مدیریتی مورد ارزیابی عبارت‌اند از: تعداد متخصصان مرتبط با کشاورزی در شرکت تعاونی، میزان رضایتمندی اعضا و تداوم فعالیت شرکت‌ها. متخصصان کشاورزی در شرکت می‌توانند مسائل و مشکلات تخصصی را بهتر رفع نمایند و موفقیت شرکت را تضمین کنند. میزان رضایتمندی اعضا نیز با تعداد شکایاتی که از شرکت تعاونی شده است قابل ارزیابی می‌باشد. نتایج به دست آمده از این بخش با نتایج پژوهش نکویی نائینی و همکاران (۱۳۸۸) و رودریگوئز و کلج (۲۰۱۱) مطابقت دارد.

جدول ۴. شاخص‌های اجماع و اهمیت و وزن بعد مدیریتی شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی

شاخص‌های مدیریتی	شاخص اجماع	شاخص اهمیت	وزن یا ضریب اهمیت
تعداد متخصصان مرتبط با نوع فعالیت در شرکت تعاونی	۱/۶	۷۳/۸۴	۷۹/۷۷
تعداد سالانه شکایت‌های اعضا از شرکت تعاونی	۱/۸	۸۲/۳۰	۷۸/۲۷
تعداد سالانه اختلافات و مشکلات حل شده اعضا توسط شرکت	۱/۶	۷۶/۱۵	۱۴/۵۴
تداوم فعالیت شرکت تعاونی	۱/۷	۷۳/۸۴	۶۹/۲۳
تعداد سالانه خدمات ارائه شده شرکت تعاونی به اعضا	۱/۷	۶۴/۳۹	۶۶/۳۰
تعداد محصولات عرضه شده شرکت با نام تعاونی	۱/۵	۶۰/۷۶	۶۰/۹۱
تعداد برگه سهام صادر شده برای اعضای شرکت تعاونی	۱/۴	۵۳/۰۷	۶۲/۶۵
داشتن تابلو مناسب با عنوان شرکت تعاونی	۱/۵	۵۰/۹۲	۵۶/۷۱
تعداد سالانه تشویق (پاداش) انجام شده در شرکت	۱/۵	۶۸/۴۶	۴۹/۵۲

منبع: یافته‌های تحقیق

بعد حقوقی

طبق جدول ۵، مهم‌ترین شاخص حقوقی ارزیابی تعاونی‌های کشاورزی تعداد اعضای حاضر در مجمع عمومی می‌باشد. هر چه تعداد بیشتری از اعضا در این مجامع شرکت کنند، نشان از مشارکت بیشتر آنان در تصمیم‌گیری‌های شرکت تعاونی است. این نتیجه نتایج حاصل از مطالعات موسایی و احمدی (۱۳۸۷)، حضرتی و همکاران (۱۳۸۹) و امینی و همکاران (۱۳۸۷) را تأیید می‌کند. همچنین شاخص‌های تعداد جلسات برگزار شده و بازدید کارشناسان از تعاونی رتبه‌های بعدی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵. شاخص‌های اجماع و اهمیت و وزن بعد حقوقی شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی

شاخص‌های حقوقی	شاخص اجماع	شاخص اهمیت	وزن یا ضریب اهمیت
متوسط اعضای حاضر در مجمع عمومی عادی یا سالانه	۱/۸	۸۰/۲۵	۷۶/۳۵
تعداد جلسات مشترک برگزار شده با اداره تعاون شهرستان یا استان (درسال)	۱/۴	۵۷/۶۹	۶۸/۲۰
تعداد بازدید متخصصان و کارشناسان اداره کل تعاونی (درسال)	۱/۶	۶۵/۳۸	۶۶/۵۲
تعداد نظارت کارشناسان اداره کل از حسابرسی تعاونی (درسال)	۱/۶	۷۴/۶۱	۶۳/۱۸
تعداد جلسات تشکیل شده هیئت مدیره (درسال)	۱/۵	۶۸/۳۹	۵۸/۶۴
تعداد جلسات تشکیل شده مجمع عمومی در موقع مقرر (در طی ۴ سال)	۱/۴	۶۶/۱۹	۵۸/۰۴
متوسط تعداد اعضای هیئت مدیره	۱/۲	۵۸/۸۶	۵۳/۹۸

منبع: یافته‌های تحقیق

بعد آموزشی

از مهم‌ترین شاخص‌های آموزشی مورد ارزیابی، شرکت در دوره‌های آموزشی می‌باشد که برای مدیران و اعضای شرکت تعاونی برگزار می‌شود (جدول ۶). هر چه مدیران یا اعضا در این دوره‌ها شرکت مؤثر و فعالانه‌ای داشته باشند بهتر می‌توانند شرکت تعاونی را در مسیر رسیدن به اهدافش پیش ببرند. نتیجه حاصل با نتایج حاصل از مطالعات حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، امینی و همکاران (۱۳۸۷) و پوگی و پولنک (۱۹۸۸) مطابقت دارد.

جدول ۶. شاخص‌های اجماع و اهمیت و وزن بعد آموزشی شناسایی تعاونی‌های موفق

کشاورزی

شاخص‌های آموزشی	شاخص اجماع	شاخص اهمیت	وزن یا ضریب اهمیت
میزان دوره آموزشی گذرانده شده مدیران به ساعت	۱/۷	۷۶/۵۶	۷۵/۵
نوع دوره گذرانده شده توسط مدیر عامل (مرتبط بودن)	۱/۶	۷۲/۳۳	۷۱/۱۱
متوسط تعداد اعضای شرکت کننده در دوره‌های آموزشی	۱/۶	۶۶/۱۵	۶۴/۵۶
متوسط دوره آموزشی گذرانده شده توسط اعضا	۱/۴	۶۴/۶۰	۹۲/۳۴

منبع: یافته‌های تحقیق

بعد فردی و پرسنلی

طبق نظر کارشناسان شرکت کننده در این تحقیق، میزان تحصیلات مدیران و اعضا مهم‌ترین شاخص سنجش موفقیت تعاونی‌های کشاورزی می‌باشند که تأثیر بسزایی در رسیدن شرکت به اهداف دارند (جدول ۷). نتایج به دست آمده از این بخش، یافته‌های حاصل از تحقیقات کار و همکاران (۲۰۰۷) و پوگی و پولنک (۱۹۸۸) را تأیید می‌نماید.

جدول ۷. شاخص‌های اجماع و اهمیت و وزن بعد فردی شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی

شاخص‌های فردی	شاخص اجماع	شاخص اهمیت	وزن یا ضریب اهمیت
متوسط تحصیلات مدیران	۱/۸	۸۷/۲۰	۸۶/۲۰
متوسط تحصیلات اعضا	۱/۷	۸۴/۰۹	۸۱/۶۰
سن مدیر عامل	۱/۵	۷۵/۹۸	۷۵/۴۰
سن رئیس هیئت مدیره	۱/۵	۷۱/۳۹	۶۹/۵۲
متوسط سابقه عضویت اعضا	۱/۶	۶۷/۲۰	۶۲/۷۱
تعداد اعضا	۱/۳	۶۲/۱۳	۶۱/۲۰
متوسط سن اعضا	۱/۴	۶۰/۱۱	۵۹/۶۳

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج این تحقیق نشان داد که مهم‌ترین شاخص‌ها برای شناسایی موفقیت تعاونی‌ها را می‌توان در شش بعد اقتصادی، اجتماعی، حقوقی، مدیریتی، فردی و آموزشی تقسیم بندی کرد. به طور کلی در اهمیت و اجماع، براساس مطالعات انجام شده، شاخص‌های اقتصادی حائز اهمیت بیشتری‌اند و لذا در ارزیابی تعاونی‌ها بایستی به این مقوله وزن بیشتری داد. نظر به اینکه تعاونی یک سازمان اقتصادی و اجتماعی است به نظر می‌رسد مانند سایر بنگاه‌های اقتصادی امکان فعالیت تعاونی بدون داشتن ویژگی‌های اقتصادی مثبت ممکن نخواهد بود. به همین دلیل، نتایج این پژوهش نشان داد که میزان سود و اشتغال‌زایی، که جزء انتظارات بحق از هر تعاونی‌اند، در

اولویت‌های اول اجماع، اهمیت و وزن می‌باشند. لذا در این راستا پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و سازمان‌های مسئول در بخش تعاونی در شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی این موارد را در نظر داشته باشند. در بحث شاخص اجماع در مؤلفه‌های مورد مطالعه تاحدودی روی مؤلفه‌های مورد مطالعه مستخرج از مدل‌های ارزیابی عملکرد اجماع نظر وجود داشته است که واریانس کم این شاخص مؤید این مسئله می‌باشد.

از مهم‌ترین شاخص‌های بعد اجتماعی ارتباط تعاونی‌ها با مدیران واحدهای مشابه و ارتباط آن‌ها با ارگان‌های دولتی و سازمان هستند که پیشنهاد می‌شود با تشویق تعاونی‌ها به این امور، مقدمات مراجعه مدیران به سازمان‌های دولتی و دیگر تعاونی‌ها فراهم شود، چون افزایش ارتباط تعاونی‌ها موجب بهره‌گیری تعاونی‌ها از تجارب واحدهای مشابه خواهد شد.

همان‌طور که پیش‌بینی می‌شد، در مؤلفه‌های مدیریتی مهم‌ترین شاخص‌ها، داشتن متخصص در شرکت تعاونی و رضایتمندی اعضا می‌باشند. مدیران تعاونی‌ها باید این موارد را مدنظر قرار دهند تا تعاونی‌ها با کمک همکاران متخصص و ایجاد همدلی بین اعضایشان در مسیر درست پیش ببرند. در غالب بنگاه‌ها در تحلیل عملکرد، سیستم پاداش در رتبه اول قرار دارد ولی تحقیق حاضر نشان داد که سیستم پاداش و تنبیه در تعاونی‌ها امکان عملیاتی بودن را ندارد و به همین دلیل، در رتبه آخر اجماع، اهمیت و وزن در مؤلفه‌های مدیریتی قرار گرفته است.

از مؤلفه‌های حقوقی شاخص در این مطالعه میزان مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری‌ها و تعداد جلسات برگزار شده می‌باشند. در این راستا، پیشنهاد می‌شود مدیریت تعاونی با تشویق و کسب آگاهی از منافع اعضای تعاونی و رفع نیازهایشان، شرایط حضور مستمر آنان در تمامی جلسات و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های امور مربوط به تعاونی را فراهم کند.

در مؤلفه‌های آموزشی و فردی نیز از مهم‌ترین شاخص‌ها می‌توان به دوره‌های آموزشی برگزار شده برای مدیران و اعضا و میزان تحصیلات و تجربه مدیران اشاره کرد. در این باره نیز پیشنهاد می‌شود که سازمان‌ها و دست‌اندرکاران بخش تعاونی آموزش مدیران و اعضای تعاونی‌ها

را به عنوان یک اصل مهم مدنظر قرار دهند تا هم‌زمان با پیشبرد سایر اهداف تعاونی، کیفیت و نحوه عملکرد کارکنان نیز افزایش یابد. همچنین باید شرایطی فراهم شود که کلیه اعضای تعاونی، به ویژه مدیران، بتوانند از حیث تحصیلات و تجربه، خود را ارتقا دهند.

منابع

۱. آزاد ارمکی، ت.، مبارکی، م. و شهبازی، ز. (۱۳۹۱). بررسی و شناسایی شاخص های کاربردی توسعه اجتماعی. *فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی*، (۱)، ۷-۳۰.
۲. اتاق تعاون مرکزی ایران. (۱۳۹۱). بازیاب ی‌شده در ۱۵ مهر ماه ۱۳۹۱ از <http://icccoop.ir>
۳. اسدی، ع. و نادری مهدی، ک. (۱۳۸۸). *کشاورزی پایدار*. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
۴. امینی، الف، زینل همدانی، ع. و رضانی، م. (۱۳۸۷). ارزیابی مهمترین مولفه های درون سازمانی در موفقیت شرکت های تعاونی مرغداران تهران. *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*، ۱۲(۴۳)، ۲۸۵-۲۹۵.
۵. حضرتی، م.، مجیدی، ب. و رحمانی، ب. (۱۳۸۹). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی های کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی بخش مرکزی شهرستان خدابنده. *تعاون*، ۲۱(۳)، ۸۹-۱۰۹.
۶. رحیمی، س. و ابراهیمی، ف. (۱۳۹۰). *بررسی نقش ویژگی های کارآفرینی کارکنان در موفقیت شرکت های تعاونی*. مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین المللی ظرفیت های بخش تعاون در توسعه ی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی. جزیره کیش.
۷. سعدی، ح.، اعظمی، م. و کریمی، س. (۱۳۸۶). *آسیب شناسی تعاونی های تولید کشاورزی در ایران (بررسی موانع توسعه تعاونی های تولید در اقتصاد کشاورزی ایران، مطالعه موردی استان همدان، شهرستان کبودرآهنگ)*. ارائه شده در ششمین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران.
۸. شجری، ش.، باریکانی، الف. و امجدی، الف. (۱۳۸۷). تعیین کارایی اقتصادی تعاونی های تولید کشاورزی و عوامل مؤثر بر کارایی اقتصادی آنها در استان فارس. *اقتصاد کشاورزی*، ۲(۴)، ۱۴۱-۱۵۵.

۹. شعبانعلی فمی، ح.، علی‌بیگی، ا. و شریفزاده، ا. (۱۳۸۸). *رهیافتها و فنون مشارکت در ترویج کشاورزی و توسعه روستائی*. تهران: مؤسسه توسعه روستائی.
۱۰. کریمی، ش. و آگهی، ح. (۱۳۹۱). نقش متغیرهای آموزشی بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی کشاورزی گلخانه‌ای. *فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، شماره ۳، ۲۲-۱۹.
۱۱. کریمی، غ. (۱۳۸۵). ارزیابی عملکرد و بهبود مستمر سازمان. *ماهنامه تدبیر*. سال هفدهم. شماره ۱۷۳.
۱۲. مرادی، ح.، و علی بیگی، الف. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر موفقیت تعاونی‌های شیلات استان کرمانشاه. *تعاون*، ۲۱(۳)، ۱-۲۶.
۱۳. موسایی، م.، و علی احمدی، الف. (۱۳۸۷). بررسی عوامل اجتماعی اثرگذار بر موفقیت تعاونی‌های مسکن در ایران. *نامه علوم اجتماعی*، ۳۴، ۹۹-۱۱۵.
۱۴. نکوئی نائینی، ع.، علی بیگی، ا. و زرافشانی، ک. (۱۳۸۸). واکاوی عوامل موثر بر موفقیت تعاونی‌های روستایی شهرستان کرمانشاه. *فصلنامه روستا و توسعه*، ۱۲(۳)، ۱-۲۲.
۱۵. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی. (۱۳۹۲). بازبایی شده در ۱۵ مرداد ماه ۱۳۹۱ از <http://mcls.gov.ir>
۱۶. هزار جریبی، ج. (۱۳۸۶). بررسی و شناسایی عوامل موثر بر موفقیت تعاونی‌ها (مطالعه موردی تعاونی‌های استان قم). *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، صص ۲۲-۸۱.

17. Carr, A., Kariyawasam, A., & Casilę M. (2005). *A study of the Organizational Characteristics of Successful Cooperatives*. Retrieved from <http://ohiogreenhouse.com/publications/car>.

18. Chibanda, M., Ortmann, G.F. & Lyne, M.C. (2009). Institutional and governance factors influencing the performance of selected smallholder agricultural cooperatives in KwaZulu-Natal. *Agrekon*, Vol48, No 3 .

19. Flick, O. (2007). *An introduction to qualitative research*. Published by Sage Publication.
20. Garnevska, E., Guozhong Liu, G., & Shadbolt, M. N. (2011). Factors for successful development of farmer cooperatives in northwest China. *International Food and Agribusiness Management Review*, 14(4), 69- 84.
21. Liebrand, C. (2007). *Measuring the performance of agricultural cooperatives*. Rural Business and Cooperative Programs Research Report 213.
22. Marx, Ch., & Link, P. (2002). Success factors for cooperative ventures in innovation and production systems. *Int. J. Production Economics*, 77, 219–229.
23. Nyoro, J., & Komo, I. (2005). *Qualitative analysis of cooperatives performance factors in Kiambu District, Kenya*. Retrieved from <http://saga.cornell.edu/saga/keny0205/tegemeo.ppt>
24. Ozdemir, G. (2005). Cooperative–shareholder relations in agricultural cooperatives in Turkey. *Journal of Asian Economics*, 16, 315–325.
25. Poggie, J. JR., & Pollnac, R. B. (1988). Factors influencing the success of fishermen's cooperatives in Ecuador. *Marine Resource Economics*, 5, 231-242.
26. Rodríguez, J., & College, A. (2010). Smallholders’ agricultural cooperatives and rural development in Colombia. *Becario Colfuturo*. pp 1- 62.
27. Strauss, H.J., & Zeigler, L.H. (1997). *The Delphi technique and its uses in social science research*. Calgary: University of Calgary, Department of Psychology. Retrieved from http://lacc.fiu.edu/events_outreach/AWC_06/Collier_Gamarra_Handout_02.pdf (Archived by WebCite® at <http://www.webcitation.org/5UYPW19PB>]

28. Woudenberg, F. (1991). An evaluation of Delphi. *Technological Forecasting and Social Change*, 40(2), 131-150.

Archive of SID

Identifying Successful Indicators for Agricultural Cooperatives

F. Heydari¹, K. NaderiMahdei^{2}, A. Yaeghoubi Farani³, A. Heydari⁴*

Received: 18/11/2014 Accepted: 18/04/2015

Abstract

This study aimed to identify indicators for evaluating the performance of agricultural cooperatives and trying to promote quality and quantity of agricultural cooperatives and recognizing successful agricultural cooperatives. This study was applied research that was based on qualitative methodology. The data were collected in two phases. Reviewed literature and identifying primary indicators included the first step. The second step, for the purpose of finalizing and weighing the indicators a Delphi technique was used. Twenty-six related experts and specialists were the respondents of Delphi phase that were selected by purposeful and snowball sampling methods. The results showed that the most important indicators for the success of cooperatives could be detected in 6 dimensions such as; economic, social, legal, managerial, educational, and individual. The most important parameters were identified such as; employment, profitability, education level of administrators and members, the expertise of managers, members, continuity of co-operative activity and participation and satisfaction of the members pointed out. Factor of importance or weight given to these experts, the indexes are: profitability 89.30, job creation 83.08, education administrators and members 86.20, participation 76.35 and consent of the members 78.27.

Keywords:

Agricultural Cooperatives, Delphi Technique, Performance Assessment, Success Indicators of Cooperatives

1. Former Master Student, Department of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran

2. Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran

* Corresponding Author

E-mail: knadery@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran

4. Assistant Professor of Agricultural Extension and Education, Ministry of Cooperatives, Labor and Social Welfare